

Աշակերտների կրթական ձեռքբերումների անհավասարության կրճատման հնարավորությունները դպրոցի և դասարանի մակարդակում
(հետազոտության համառոտագիր)

Հեղինակ՝ Հայկ Դավեյան
25.05.2019 թ.

Հետազոտության շրջանակներում դիտարկվել է աշակերտների կրթական ձեռքբերումների (գնահատական, թեստային բայ) անհավասարությունը կրթության պլանավորման բոլոր մակարդակներում՝ մակրո, մեզո և միկրո: Յուրաքանչյուր մակարդակում անհավասարության խնդիրը ունի բնորոշ պատճառականություն: Այն կարող է կապված լինել աշակերտի սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակի, բնակավայրի, ծնողների կրթության, դպրոցի կառավարման առանձնահատկությունների, ուսուցչական մոտեցումների և դիրքորոշումների հետ՝ հետևաբար անհավասարության կրճատման համար խնդրի դիրքավորումը և դրա հետ տարվող աշխատանքը պետք է հաշվի առնի այդ մակարդակների առանձնահատկությունները և հիմնական դերակատարներին:

Սույն ուսումնասիրության նպատակն է մշակել դասարանի կամ դպրոցի մակարդակում կրթական ձեռքբերումների անհավասարության կրճատմանն ուղղված առաջարկություններ:

Երբ կրթական ձեռքբերումների անհավասարության խնդիրը դիտարկվում է միևնույն դասարանի կամ դպրոցի ենթատեքստում, ապա աշակերտների միջև առկա անհավասարությունները պայմանավորում են ոչ այնքան մակրո մակարդակի, որքան կրթական գործընթացի կամ աշակերտի անձի հետ կապված գործոնները: Այդպիսի գործոնների օրինակներ են՝

1. աշակերտների դիրքորոշումները և վերաբերմունքը կրթության նկատմամբ,
2. ուսուցչի դիրքորոշումներն ու մոտեցումը ուսումնառության և դասավանդման նկատմամբ,
3. տնօրենի դիրքորոշումները ու մոտեցումները դպրոցի կառավարման նկատմամբ:

Ուսումնասիրության շրջանակում իրականացվել է՝

- փաստաթղթերի բովանդակային վերլուծություն,
- հարցազրույցներ շահակիցների շրջանում,
- առաջարկությունների մշակում:

Բովանդակային վերլուծության ենթարկված փաստաթղթերը ընտրվել են ըստ հետևյալ ոլորտների՝

1) Քաղաքականություն և ծրագրեր

- ՀՀ կրթության մինչև 2030 թվականը զարգացման պետական ծրագրի նախագիծ,
- ՀՀ կառավարության ծրագիր 2019,
- 2018-2020 ՀՀ կառավարության գործողությունների միջոցառումների ծրագիր,
- ՀՀ 2019-2021 թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիր,

2) Կրթության իրավունքի ապահովում

- Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարություն,

- Մարդու իրավունքների պաշտպանության գործողությունների ծրագիր 2017 - 2019,

3) Կանոնադրական նպատակներ

- հանրակրթական դպրոցի օրինակելի կանոնադրություն,
- կրթության տեսչական մարմնի կանոնադրություն,

4) Փաստացի իրականացվող աշխատանք

- դպրոցների ներքին գնահատման հաշվետվություններ,
- դպրոցների արտաքին գնահատման հաշվետվություններ,
- վերապատրաստման նյութեր (Կրթության ազգային ինստիտուտ, հ.լ. և մաթ.),
- կրթության տեսչական մարմնի հաշվետվություն 2018,
- առարկայական չափորոշիչներ (8 հատ):

Փաստաթղթերի վերլուծությունը իրականացվել է հայեցակարգային / հասկացությունների բովանդակային վերլուծության մեթոդով:

Խորքային հարցազրույցների համար ընտրվել է նպատակային ընտանքի մեթոդը, որը ենթադրում է հետազոտության մասնակիցների ընտրություն հիմնված հետազոտական հարցի վրա: Խորքային հարցազրույցներ են անցկացվել՝ ՀՀ ԿԳՆ կրթության տեսչական մարմնում, ՀՀ ԿԳՆ հանրակրթության վարչությունում, Հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում, քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների (Կրթական քաղաքացիական նախաձեռնություն), մարզային և Երևանյան 4 դպրոցների տնօրենների և փոխտնօրենների հետ:

Հաշվի առնելով ուսումնասիրված փաստաթղթերը և դրանց հիման վրա իրականացված հետազոտ ուսումնասիրությունը արվել են հետևյալ առաջարկությունները՝ քայլերի, հիմնական պատասխանատուների և կարճ բացատրությունների տեսքով:

Քայլ 1. Կրթության զարգացման ծրագրային և ռազմավարական փաստաթղթերում, ինչպես նաև կառավարության ծրագրի խնդիրների նկարագրության մասում սահմանել կրթական ձեռքբերումների անհավասարությունը, որպես գերակա խնդիր: Շեշտադրել հատկապես դասարանի և դպրոցի մակարդակում աշակերտների կրթական ձեռքբերումների անհավասարությունը:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՀ ԿԳՆ

Նման շեշտադրումը կարևոր է, քանի որ ավելի բարձր մակարդակներում առկա կրթական ձեռքբերումների անհավասարությունները սկսում են հենց դպրոցից և դասարանից: Եթե դպրոցը փորձի իր տեղում փոխհատուցել աշակերտների հետ կապված գործոններով պայմանավորված անհավասարությունը, ապա հետագայում, օրինակ տարածքային մակարդակում տարբերությունները էականորեն կկրճատվեն: Բացի դա, այս շեշտադրումը կարևոր է հիմնական դերակատարների կողմից աշակերտների միջև կրթական ձեռքբերումների խնդրի ավելի լայն մեկնաբանության և միայն տարածքային՝ մակրո մակարդակի ընկալման ընդլայնման համար:

Քայլ 2. Մանկավարժների մասնագիտական կրթության և կրթության կառավարման ծրագրերում ներառել աշակերտների միջև կրթական ձեռքբերումների անհավասարության խնդրի լուծմանն ուղղված մեթոդներ, մոտեցումներ և հայեցակարգեր: Շեշտադրել մանկավարժական պրակտիկայի ընթացքում խնդրի հետ աշխատելու կարևորությունը՝ ներառելով այս ուղղությամբ աշխատանքները

պրակտիկայի պարտադիր պահանջների մեջ: Այդ պահանջները ներառել ՀՀ-ում իրականացվող ինստիտուցիոնալ և ծրագրային հավատարմագրման գործընթացում:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՀ ԿԳՆ, ՈԱԱԿ

Մանկավարժական կրթության և կրթության կառավարման ծրագրերը այն միջավայրերն են, որտեղ ձևավորվում են ապագայում դպրոցներում և ոչ միայն դպրոցներում աշխատող կադրերը: Այս ծրագրերի շրջանակներում փոփոխություններ իրականացնելը կբերի երկարաժամկետ և հիմնարար փոփոխությունների կրթական ձեռքբերումների անհավասարության կրճատման ուղղությամբ:

Քայլ 3. Կրթության որակի սահմանումների մեջ ավելացնել աշակերտների կրթական ձեռքբերումների միջև առկա հավասարությունը, որպես որակյալ կրթության բաղադրիչ:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՀ ԿԳՆ

Ուսումնասիրված փաստաթղթերում «կրթության որակ» արտահայտությունը ոլորտի դերակատարների կողմից հաճախ է կիրառվում: Վերջինը լայն հասկացություն է և տարբեր համատեքստերում տարբեր մեկնաբանությունների առիթ է դառնում: Այդ իսկ պատճառով ցանկալի է, որ դրա սահմանումը ներառի ոչ միայն կրթական հավասարությունը, այլ նաև դրա մասնավոր տարբերակը՝ դպրոցի կամ դասարանի մակարդակում աշակերտների միջև կրթական ձեռքբերումների հավասարությունը:

Քայլ 4. Իրականացնել դպրոցի կամ դասարանի մակարդակում կրթական ձեռքբերումների անհավասարության հաղթահարման իրազեկման աշխատանքներ հանրակրթական դպրոցների կառավարման խորհուրդների անդամների շրջանում: Նպաստել կառավարման խորհուրդների կողմից դպրոցներում աշակերտների միջև կրթական ձեռքբերումների անհավասարության հաղթահարման խնդիրը բարձրացնելուն և դպրոցի մակարդակում դրա գնահատմանն ու կրճատմանն ուղղված մեխանիզմների ներդրմանը:

Հիմնական պատասխանատու – քաղաքացիական հասարակություն

Շահակիցների պահանջատիրական մոտեցումը անհրաժեշտ է, որպեսզի դպրոցները մոտիվացվեն այս ուղղությամբ աշխատելու համար: Այստեղ խոսքը գնում է գործընկերային, աջակցող պահանջատիրության մասին, որպեսզի դպրոցների մոտ աշխատանքի նկատմամբ դիմադրություն չառաջանա:

Քայլ 5. Մշակել աշակերտների միջև կրթական ձեռքբերումների անհավասարության գնահատման գործիքներ, որոնք կարող են կիրառվել առանձին վերցված դպրոցի կամ դասարանի մակարդակում: Դրանք կարող են լինել վերլուծական շրջանակներ կամ մեթոդներ: Մշտական ուսումնասիրության ենթարկել հանրակրթության ոլորտի միջազգային մշտադիտարկման հետազոտությունների երկրորդային տվյալները: Կիրառել այդ արդյունքները կրթական ձեռքբերումների անհավասարության առկա վիճակի, միտումների գնահատման և անհրաժեշտ քայլերի մշակման համար:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՀ կրթության տեսչական մարմին, ԳԹԿ

Դպրոցները ինքնուրույն չունեն բավարար կարողություններ, որպեսզի կարողանան մշակել և կիրառել կրթական ձեռքբերումների անհավասարության գնահատման գործիքներ կամ շրջանակներ: Այս առումով նրանք ունեն աջակցության կարիք այդ գործառույթի արդյունավետ իրականացման համար: Անհրաժեշտ է նաև ուսումնասիրել զանգվածային հետազոտությունների երկրորդային տվյալները՝ փաստահենք լուծումների ձևակերպման համար:

Քայլ 6. ԿԱԻ իրականացված վերապատրաստումների ծրագրերը համալրել դասարանում կամ դպրոցում աշակերտների կրթական ձեռքբերումների անհավասարության հաղթահարման մեթոդաբանության ուսումնասիրությամբ՝ հիմնված փոխհատուցող մանկավարժության սկզբունքների վրա:

Հիմնական պատասխանատու – ԿԱԻ (կամ իրավահաջորդ)

Ուսուցիչները, բացի իրենց բազային կրթության ընթացքում ձեռք բերած հմտությունների և կարողությունները կարիք ունեն շարունակական մասնագիտական զարգացման: Յուրաքանչյուր խնդրի լուծում, որ հարաբերականորեն նոր է առաջանում կամ գիտակցվում, կարիք ունի հավելյալ մասնագիտական աջակցության: Այդ նպատակով ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման ծրագրերը պետք է ներառեն անհավասարության հաղթահարման բաղադրիչ:

Քայլ 7. Կրթական ձեռքբերումների անհավասարության կրճատման դպրոցներում առկա լավագույն փորձի խորքային ուսումնասիրություն՝ դրանց արդյունավետության, տարածման հնարավորությունների և նպատակահարմարության գնահատման նպատակով:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՊՄՀ, ԿՏԱԿ

Չնայած ՀՀ-ում առկա կրթության ոլորտի բազմաթիվ խնդիրների կան դպրոցներ, որոնք կարողանում են լավ արդյունքներ ցույց տալ: Այդպիսի մի օրինակ ներկայացված է մեր ուսումնասիրության մեջ: Անհրաժեշտ է նման դպրոցների փորձը տարածել: Այդ աշխատանքի արդյունավետ իրականացման համար համապարփակ ուսումնասիրություններ իրականացնելու կարիք կա:

Քայլ 8. Դպրոցական խորհուրդներում ակտիվորեն ընդգրկել քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների և ձևավորել միասնական օրակարգ: Օրակարգում շեշտադրել կրթական ձեռքբերումների անհավասարության կրճատման կարևորությունը և այդ ուղղությամբ իրականացվող քայլերի անհրաժեշտությունը:

Հիմնական պատասխանատու – ՀՀ ԿԳՆ, Քաղաքացիական հասարակություն

Քաղաքացիական հասարակության կառույցները և ակտիվիստները առավել ակտիվ են սոցիալական անհավասարության դեմ պայքարում: Նրանք շահագրգիռ են ձևակերպել օրակարգ և աշխատել այդ օրակարգին համահունչ: Այդ աշխատանքի արդյունավետության համար անհրաժեշտ է ձևավորել հստակ ուղերձներ և դասարանում կամ դպրոցում կրթական ձեռքբերումների անհավասարությունը կարող է հավակնել այդ ուղերձը դառնալուն: